ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію ГОРДІЄНКО ОЛЕНИ В'ЯЧЕСЛАВІВНИ
на тему
ТЕРМІНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ У ФОРМУВАННІ ГЛОБАЛЬНОГО НАУКОВОГО ПРОСТОРУ ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ (на матеріалі англомовних медичних словників), подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10. 02. 04 – германські мови

Виконане дисертаційне дослідження, що розкриває проблему термінографічного опису мови професійного спілкування (медиків), є ***своєчасним*** і ***важливим*** для вирішення цілої низки теоретичних питань в царині LSP (language for special purposes), а також в царині лексикографування професійних знань, які невпинно зростають. Як слушно зауважує дисертантка, «анатомія людини не змінюється, але змінюється наше розуміння анатомії і її клінічного значення» (с.202). Я щиро вдячна керівництву спеціалізованої вченої ради Д 17.051.02 в Запорізькому національному університеті за призначення мене в якості офіційного опонента даної дисертації. Причина полягає в тому, що в моїй науковій школі вже не перший рік виконуються розвідки із відповідної проблематики: Віт Ю.В. *Англомовна офтальмологічна термінологія: лінгвокогнітивний аспект* (КД, Одеса, 2006); Томчаковський О.Г. *Англомовна лексикографічна стаття як полікодове повідомлення* (КД, Одеса, 2013), Смаглій В.М. *Вербалізований концепт WORD/LANGUAGE/SPEECH в науковій та наївній картині світу* (ДД, Одеса, 2020) на матеріалі спеціальних і загальних тлумачних словників англійської мови. Спеціалізовані (наукові, професійні) та загальні знання в тій чи тій царині людської діяльності в обов'язковому порядку не тільки відбиваються в усному і письмовому дискурсі, але і в фіксуються у концентрованому і відфільтрованому вигляді у словниках,

ВІДДІЛ ДІЛОВОДСТВА ТА АРХІВУ
ВХ.№ 23-06-2021

енциклопедіях, довідникових виданнях.

Як переконливо показала О. Гордієнко, ще з часів клинописних пам'яток Месопотамії (XX ст. до н.е.) тягнеться традиція фіксації медичних знань (с.122). Дисертантка провела ретельний аналіз медичної термінографії як *складної адаптивної системи* у часовий проміжок цілого тисячоліття, дослідила формування англомовної медичної термінографії і показала її перетворення у глобальний лексикографічний феномен. Такий підхід дав змогу виявити параметри динаміки історичного розвитку англомовної медичної терміносистеми та окреслити перспективні напрями її подальшого розвитку. Для мене важливим виявилась трактовка Оленою Гордієнко феномена термінографії як засобу збереження і передачі накопичених знань, як акумулятора спеціальної (медичної) інформації у відповідній професійній галузі діяльності. Виходячи з вищезазначеного, ***актуальність*** дисертаційної праці О. Гордієнко є беззаперечною.

Об'єктом рецензованого дослідження обрано англомовну медичну термінографію, що функціонує в глобальному науково-технічному просторі. В межах об'єкта виокремлено предмет аналізу, який є розщепленим на дві складові – (а) параметри динаміки історичного розвитку й (б) типологічні характеристики англомовної медичної термінографії як складної адаптивної системи. ***Наукова новизна*** виконаної роботи демонструє повну відповідність заявленій меті і поставленим завданням (див. с.31-32 і 26-27). Можливо, варто було б текстовий опис наукової новизни структурувати в окремі пункти (на кшталт того, як це зроблено із завданнями). В такому випадку відповідність завдань і їхнього виконання в роботі було б недвозначно увиразнено.

Теоретична значущість дисертації О. Гордієнко передусім проявляє себе обґрунтованим започаткуванням ***нового напряму*** у лінгвістичних студіях, який визначений дисертанткою як *металексикографія галузі медицини*. Відповідні наукові здобутки поглиблюють теоретичне тло загальної металексикографії, адже Олена Гордієнко розробила й застосувала

нову комплексну методологію вивчення англомовної медичної термінографії як складної адаптивної системи, а це вже є вагомим внеском не тільки у теоретичну лексикографію, але й у германістику загалом і може бути використано в комплексних дослідженнях лексикографії інших термінологічних систем та мов. Окремо відзначимо, що рецензоване дослідження знаходиться на вістрі сучасної термінографії, авторка розробила ключові положення нового напряму англомовної медичної термінографії – *електронної системної навчальної медичної термінографії*, яка є необхідною для якісної мовної і професійної підготовки як сучасних, так і прийдешніх генерацій медичних працівників.

Беззаперечною є ***практична вагомість*** результатів виконаного докторського доробку, які плідно застосовуватимуться як в мовній підготовці студентів медичного фаху, так і в конкретній лексикографічній практиці, адже дисертація О. Гордієнко – це теоретико-методологічний базис і дороговказ для створення градуальних навчальних словників, про які йдеться у рецензованій дисертації.

Разом із достатньою джерельною базою, що слугувала підґрунтям роботи: 472 англомовних медичних довідники різних типів і 702 наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів (із них 374 іноземними мовами), а також загалом доцільним використанням наочних засобів презентації інформації (14 таблиць, 92 рисунка: схеми, моделі, ілюстрації лексикографічних праць) – все це забезпечило ***об'єктивність і достовірність*** спостережень, ***переконливість*** міркувань і отриманих висновків.

Характеризуючи дисертацію Олени Гордієнко, відзначу наступний аспект. Належність роботи до наукових розвідок *теоретичної лінгвістики*, на мій погляд, уяскравлюється таким її аспектом, як дискурсоцентричність, оскільки предмет аналізу розглядається у перспективі комунікативної діяльності професійно специфікованих комунікантів – дослідників у медичній сфері, лікарів, середнього

медперсоналу, майбутніх медиків – студентів медичних вишів. Весь пафос наукової розвідки, що я її зараз рецензую, полягає в акцентуанні ролі *адресата* в ефективній реалізації словникової продукції. Градуальність запропонованих навчальних словників (3 типи лексикографічних розробок, що *диференційовано* адресовані (а) студентам початківцям, (б) студентам просунутого етапу підготовки і (в) аспірантам, докторантам) дуже потішила мене як лінгвіста, зосередженого на *комунікативних* аспектах людського спілкування. В зв'язку із цим прагматичний потенціал дисертаційного доробку дисертантки є принципово новим і науково валідним.

Рецензована дисертаційна праця Олени Гордієнко є безсумнівно ***новаторською і цікавою***. Як така вона кличе до роздумів стосовно прочитаного. Дозволю собі поділитися деякими із них.

1. В міркуваннях дисертантки стосовно ролі англійської мови як *lingua franca* і її використанні саме в медичному професійному середовищі мені бракувало чіткої визначеності ролі латини. Адже з епохи середньовіччя до теперішніх часів латина є неодмінною, базисною складовою мовної підготовки студентів медиків. Крім того, в теперішні часи так само, як і багато сторічь раніше, саме латинські назви використовуються для *номінації* феноменів медицини (анатомії, фізіології, фармацевтики тощо), для визначення медичних діагнозів. Англійська мова перш за все займає лідируючу позицію у *комунікативній* діяльності (усній і особливо письмовій: конференції, симпозіуми, наукові публікації тощо).

2. На ст.87 йдеться про співвідношення двох типів словника: загальномовного і спеціального і стверджується, що «медичні словники охопили біля 80% аналізованого семантичного поля, яке було відібрано зі словника LDCE (загальномовного)». Моє питання: чому на ваш погляд загальномовна лексикографія фіксує більш широкий спектр медичних термінів, аніж спеціальні, фахові словники? Начебто мало б бути навпаки.

3. Ви стверджуєте, що «довідники призначені *виключно для професійного* користувача» (АДД, с.22). Питання: а які медичні джерела призначені для широкого читацького загалу? Чи можна вважати такими тільки навчальні словники?

4. На ст.85 йдеться про: «семантичний аналіз даних LDCE», в зв'язку із чим стверджується, що «компонент *pain* присутній в статтях *disorder, disturbance, hurt*». Проте в словникових дефініціях цього компоненту немає. Бажано пояснити, що дисертантка розуміє під *семантичним компонентом*.

5. Що стосується оформлення тексту дисертації, то мушу зробити закид стосовно диспропорцій у кількісному вираженні композиційних складових роботи. Перший розділ вдвічі менший за другий, третій і п'ятий (пор. 35 ст. VS 70 ст.), а четвертий розділ вдвічі осяжніший за другий, третій і п'ятий (пор. 117 ст. VS 70) і втричі більший за перший (пор. 117 VS 35).

Висловлені коментарі є свідченням того, наскільки цікавою і ***теоретично вагомою*** є дисертаційна розвідка Олени Гордієнко, вона збагатила кілька теоретичних дисциплін: дискурсологію, лінгвосеміотику, загальну і спеціальну лексикографію.

На завершення підсумую: дисертація Олени Гордієнко «Термінологічна лексикографія у формуванні глобального наукового простору галузі медицини (на матеріалі англомовних медичних словників)» є самостійним, оригінальним та завершеним дослідженням актуальної проблематики мовознавства, яке демонструє новий самостійний підхід до аналізу сучасного англомовного наукового (медичного) дискурсу. Автореферат і наукові публікації адекватно відбивають зміст дисертації.

Заявлену мету досягнуто. Отримані результати і висновки є достовірними. Новизна, теоретичне й практичне значення рецензованого дисертаційного дослідження дозволяють стверджувати, що воно відповідає шифру спеціальності 10.02.04 – германські мови, стандарту ДАК України, що висувається до кваліфікаційних робіт такого рівня, а також вимогам п.

9,11,13 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженому постановою Кабінету Міністрів України 24 липня 2013р. № 567 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08 20025 р., № 1159 від 30.12 2015 р. та № 607 від 15.07 2020 р.

Беручи до уваги все вищезазначене, вважаю, що Олена В'ячеславівна Гордієнко цілком заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02. 04 – германські мови.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, професор Ірина Колегаєва
завідувач кафедри лексикології
і стилістики англійської мови
Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова

Підпис громад. Ірини Колегаєвої
посада зав кафедри
З А В І Р Я Ю :
Проректор ОНУ імені І. І. Мечникова
Запорожченко О.